

En zoo komt het dan, dat de lichte hartigheid er den stomp bant; dat de zu voor het heilige bot en stomp wordt; dat bestendige opwinding er de personen van zichzelf vervreemdt, en dat de Lichtzinnigheid, straks in spottal uitlaande, een macht wordt, die hen overheerscht, en waaraan ze geen weerstand kunnen bieden.

Dien toestand nu van een in weelde levend mensch, die door de Lichtzinnigheid ten slotte overmand wordt, teekent Jesaja in een kraas beeld.

Ge kunt u immers wel een moedig, krachtig paard voorstellen, dat den kop in de lucht steekend, en niet zonder vluggen zwier, moedig aan den lastwagen trekt. Een paard waar voor in zit en dat vooruit wil, maar . . . dat met koorden en zelen voor den lastwagen is gespannen, en nu niet vooruit kan, of het moet aan die koorden en zelen den wagen meestrekken.

Welnu, aan zulk een paard, zegt de profeet, is zulk een weelderig en overspannen zondard gelijk.

«Wee, den genen die de ongerechtigheid met koorden der ijdelheid, en den zondewagen als met dikke zelen trekken!»

Aldus is de slavernij van deze zonde.

De overspanning gunt geen rust. Als er afspanning door uitputting volgen zou, klopt aanstands de zweepslag van den drijver, die de zondewagen stuurt.

Voort, voort moet het, en voort gaat het. De rijke man heeft te midden der weelde de heerschappij over zijn eigen geest verloren. Ongemerkt heeft de weelde hem koorden, en de brooddronkenheid hem zelen aangelegd.

Hij voelt nog dat de zonde een last is, maar een last als van een wagen dien hij voort moet trekken.

En als het moedige paard trekt hij dien wagen, en geraakt hij met dien zondelast al verder op het pad der zonde.

Er is geen bezinning, er is geen stilstand meer.

En als hij soms in een oogwenk van ontuchtering en van terugkeer van ernst zich los wil rukken, merkt hij maar al te spoedig hoe die koorden te stevig en dien zelen te dik zijn, om ze stuk te rijten.

En zoo draaft hij voort, altoos in overspanning, steeds met den drijver achter zich.

En gelijk eens hij ophield het geld te hebben, omdat het geld hem had, zoo ook is hij het nu niet meer die de weelde heeft, maar de weelde is zijn booze meester geworden.

De straf der zonde is de zonde nagevolgen, en heeft hem van rijk man en weelderig wereldkind slaaf der zonde gemaakt.

En zoo is de ernst des levens voor altijd van hem gevloeden, en is de Lichtzinnigheid de kanter geworden die hem verteert.

En natuurlijk toen kon de spotternij met het heilige niet uitbliven.

Wie nog ernst in zijn ziel ondrukt, leeft nog voor den Almachtigen, en schrijft nog voor den Rechter van levenden en dooden.

Maar de slaaf der Lichtzinnigheid licht niet een schaterlach den heiligen ernst in het aangezicht uit, en roept God tergend toe: «Dat Jehovah zich haast, dat Hij zijn werk bespoedige, opdat wij het zien, en laat vaders de raadslag van den Heiligen Israels, dat wij het vernemen» (vs. 19).

Tot zulk een uitdruken van God en een vernietigen en roekeloos inroepen van het oordeel, komt men wel niet open.

Eerst druppel voor druppel wordt het booze gij in de aderen onzer ziel ingelaten.

De eerste maal het een ander hooren zeggen, en zelf nog half er voor terugdeinzen, maar toch zwijgen.

Een volgend maal reeds die schrik weg, en om zulke spottal ook te geestig ware, medelachen.

Dan ze uitlokken, dat een ander ze nogmaals hooren doe.

Allengs er zelf een enkelen klank van op de lippen nemen, om anderen toejuiching in te oogsten.

Steeds drierste, steeds stouter aan zoo onheilighen drang toegeven.

Ten leste anderen er in voorgaan.

En eindelijk er behagen in schuppen, de jongeren die nog niet zoo ver in het booze waren, uit hun onnoozelheid udfrijven, hun opzettelijk de ziel vergiftigen, en er welust aan hebben, als een die eerst voor zulk een spottal nog beedde, ten slotte overmand is en nu zelf, eerst meelacht, en dan medoed.

O, Hoeveel jonge mannen zijn er niet, die eerst aan moeders knie het bidden leerden, die van ontzag voor het heilige vervuld waren, en wrak riepen als ze eens spottal hoorden, en die nu in gelagzaal en op sociëit te midden der tafelschuimende spotters neerzitten, en in genietende als die God van hun vader en van hun moeder, voor Wien ze eens zeiven neerknielden, getergd wordt met lastering en met spot wordt gehooit.

Tegen niets heeft daarom 's Heeren volk zoo ernstig te waken, als tegen het steeds dreigend gevaar, dat de demon der Lichtzinnigheid hunselupje in hun eigen kring en in den kring onzer huisgenooten.

Dat poogt die demon te doen door een verleidelijk boek, dat boeiend geschreven is, of door een kennis of vriend, die boeit door zijn verschijning of prettige manier van zich voor te doen.

En als dan zulk een boek ter aluiks gelezen, of wel zulk een spottend jongman met zekere gretigheid wordt aangehoord, dan is het gij reeds bezig te werken, en dringt de booze plage in het bloed in.

Daarom kan er niet genoeg op aangedrongen, dat Christenouders al zulke boeken, ook al hoeten ze *De Gids*, toch uit hun huisgezin bannen, en het bezoek van al zulke verleidelijke vrienden afweren, ook al zijn ze van de familie, en ook al zijn ze overigens nog zoo voorloven en lief.

Al zulke boeken en personen zijn besmet, en ze deelen aan u en aan uw kinderen de besmetting mede, als uw gezin er, anders dan voorbijgaande, mee in aanraking komt.

Vergeet niet, een spotters schuilt ook in uw eigen hart en in het hart van uw kind, en de lust, om aan een koord of zee van den zondewagen te gaan meestrekken, zit ons tot aan onzen dood toe in ons zondig bloed.

Daarom hooren Lichtzinnige boeken en Lichtzinnige *praters* niet in uw huis, en gij hoort niet in hun huizen, en uw kinderen moet ge door geen omgang of uitgaanspartij aan het verkeer in de woning der Lichtzinnigen wennen.

Hebt ge den moed, bezt ge de zeggingskracht, om als ze bij u komen, of gij bij hen zijt, hen aanstands te weerstaan en hun den mond te stoppen, hef dan vrij den slagboom op, maar reken er dan ook op, dat de omgang zeer spoedig uit is.

Zoo streng moet gehandeld, niet omdat we

onszelve heiliger achten dan anderen, maar omdat God gezegd heeft: *Ge van hen uit*, en omdat de zonde in uw eigen hart het gevaar van mede doen zoo groot en zoo ernstig maakt.

Ge uit van Babylon, roept de Heere, en die wereld der Lichtzinnigheid is Babylon.

Wat in die kringen heerscht, is de geest van Belsazar op zijn schitterend festijn, toen ook allen brasten en schaterden en spotten, tot het «Mene, Tekel, Upharsin» in vlammenend schrift op den wand verscheen.

Want al is het, dat God heden ten dage de Lichtzinnigen te midden hunner Lichtzinnigheden niet meer op zoo wonderbare wijze verschrikt, eenmaal toch zullen ook zij dat «Mene, Tekel, Upharsin» in de verbijstering der ontzetting, voor zich zien glinsteren.

Niet juist voor hun sterven.

Zelfs niet altijd op hun sterfbed.

Maar zekerlijk en gewis zoudra ze zijn gestorven, als ze hun doffe en ontgliande oogen sulen opendoen in de eeuwigheid.

Amsterdam, 24 Mei 1895.

Ter geruststelling.

Naar het schijnt — plaatsen zijn niet genoemd — worden in een enkele kerk de Gereformeerde eenigszins ontrout, doordien men er de valsche leer verkondigt, alsof alle kinderen die ten Doop gepresenteerd worden, wedergeboren zouden zijn. Een evenzoo in andere kerken, doordien men er aan de meening ingang verschaft, alsof een kind van geloovige ouders tot op den dag van zijn bekeering, feitelijk dezelfde gestalte zou hebben als een kind van Joden, Turken of Heidenen.

Beide deze voorstellingen nu zijn met de waarheid in strijd.

Niemand wordt wedergeboren, tenzij hij uitverkoren zij, en zoo kan er dus ook bij kleine kinderen van geen zaligmakende genade sprake zijn, tenzij die genade hun uit het decreet der verkering vloei.

Het is ter wegneming van dit velerlei misverstand, dat hier een korte verklaring van de zaak sta, opdat men wete wat er van aan zij.

Toen in de 16de eeuw heel de Christenheid nog Roomsche was, beleed men met Rome, dat een klein kindeke wedergeboren werd door den heiligen Doop. Ieder gedoopte was alsoo wedergeboren, en dat zooveel toch verloren gingen, lag daaraan, dat naar Romes leer, een wedergeborene ook weer afvallen en vervallen kon. Daar nu de Doop instrument was van de wedergeboorte, hing de realisering van de wedergeboorte voor geen gering deel aan de daad van den priester, aan de actie van een mensch, en boette men dus haar hoogheilige betekenis in niet geringe mate in.

De Lutherischen bleven ten deele in deze dwaling hangen, en stelden het eveneens voor, alsof er tusschen de wedergeboorte en den Doop zulk een verband bestond, dat zij onder, door of bij den Doop tot stand kwam. Uit dien hoofde loochenden ook de Lutherischen de volharding der heiligen, en leerden dat ze vervallen konden.

Overmits nu de Grieksche kerk in gelijke voorstelling leefde, en ook de Doopers alle volwassene gedoopten voor wedergeboren hielden, verkreeg men dit resultaat, dat heel de Christenheid leerde: Elk gedoopte is wedergeboren. Gedoopt en niet wedergeboren is ondenkbaar.

Hier tegen nu kwamen onze Gereformeerde kerken van meet af in verzet.

Zij hielden staande, dat de genade particulier is, dat zaligmakende genade alleen aan de uitverkorenen ten deel valt, en dat het instorten van deze zaligmakende genade niet aan enig Sacrament hangt, maar in de vrijmacht Gods staat. Altoos met dien verstande, dat een eens begenadigde, zoo hij verkoren was, nooit meer vervallen kan.

Zoo werd het wederbarende werk des Heiligen Geestes van den Doop losgemaakt, met dien verstande, dat er twee werkingen des Geestes uitgingen, de éne buiten alle Sacrament om, om hem de kiem, het zaad des nieuwen levens in te planten, en de andere om voor het bewustzijn van den geloovige de beloften Gods aan den begenadigde te bezegelen.

Hierbij nu rees de vraag, of men, aldus de zaak verstaande, een verkorene en begenadigde, eerst dan zou doopen, als hij tot bewust geloof en bewuste bekeering zou gekomen zijn, of wel dat men hem doopen zou, ook al wist hij er zelf nog niets van. Alzoo niet om wat hij beleed of ervoer, maar alleen op grond van hetgeen God van zijn zijde voor hem was, en over hem beslooten had.

Bij die keuze kozen de Doopers het eerste, maar de Gereformeerden kerken het tweede.

Zij bleven bij den kinderdoop. Dit deden ze uit eerbied voor het werk Gods. Men behoefde niet op het uitkomen van 's menschen geloof te wachten. Niet 's menschen werk, maar Gods Woord en werk moest worden bezegeld.

Doch hoe nu tot klaarheid te komen?

Natuurlijk kwam de Doop evenals het Avondmaal alleen aan de uitverkorenen toe. Bezaten we derhalve een lijst, waarop we zien konden wie al dan niet uitverkoren waren, zoo ware de zaak uitgemaakt. Alleen wie op deze lijst stond, had dan recht op de Sacramenten.

Zoo stond de zaak echter niet.

In het Boek van Gods raadsbesluiten slaat niemand een oog, en ons oordeel, of iemand een begenadigde, een geloovige, een verkorene en een vrijgemaakte, een kind Gods en dus een uitverkorene is, mist (de persoon zelf natuurlijk uitgezonderd) zoowel bij de kleine kinderen als bij de groote menschen alle zekerheid.

Voor het volstrekte oordeel trad daarom het oordeel der Heide, gelijk men dit noemde, in de plaats, en men legde allen nadruk op de leer des Verbonds.

In dat Verbond was als bondeling begrepen al wie zijn geloof beleed en door zijn wan-

del bevestigde; en wat de kleine kinderen aangaat, nam men zijn toevlucht tot de beloften Gods, dat de kinderen der geloovigen voor het zaad gerekend worden.

Dus niet de voorstelling, alsof er in de kerke Christi en in het Verbond Gods geloovigen en ongelooovigen, Christenen en Heidenen zouden zijn.

Dat noot.

In de kerke Christi zijn niets dan geloovigen, in het Verbond niets dan bondelingen, en al wat er buiten deze insluit, is hypocriet. D. w. z. is een man die zich als een geloovige voordoot, zonder het te zijn, en de rol van een bondeling speelt, terwijl hij er buiten staat.

Geloovigen en hypocrieten kent onze Catechismus in de vergadering der geloovigen; geloovigen en ongelooovigen niet.

Al wat rechtens binnen de grenzen van het Verbond viel, was dus heilig; en, in zoover ook de kleine kinderen er binnen vielen, waren ook zij heilig, en als zodanig van de Turken, Joden en Heidenen onderscheiden.

Tot zoover bleven dan ook alle Gereformeerde kerken eenparig. Zoo oordeelden alle. Maar voor de Gereformeerde kerken van Nederland was de schoone taak weggelegd, om dit punt nog nader uit te werken, en breeder te belijden.

Vergelijk men dan ook de belijdenissen van andere Gereformeerde kerken, met die van onze kerken, dan ontwaart men, hoe veel duidelijker en omstandiger de onze zich hier uitlaten.

Dit was het gevolg van hun strijd met de Wederdoopers; die ook wel elders, maar niet in die mate bestond, en die alleen in onze landen geleerde tolken vond in Philips Dierckx, David Jorissen en Menno Simonz.

Deze mannen zijn het, die toen eerst a Lasco en Maarten Micron, en daarna Guido de Bray en onze verdere theologen genoot hebben, in dit stuk der waarheid dieper in te dringen.

Die Doopers beweerden namelijk, dat de kleine kinderen, hoewel in zonde ontvang, toch niet der verdoemenis onderworpen waren, zoodat, ook indien ze vroeg wegstierven, hun onnoozelheid hen redde ten eeuwigden leven.

Hier tegen kwamen onze Gereformeerden met verontwaardiging op. Dat was heel het stuk der zonde ondermijnen. Dat was Gods Woord regelrecht weerspreken. Zoo mocht niet geleeraard worden.

Nee, nee, ook de kleine kinderen waren wederge in zonde ontvangen en geboren en der verdoemenis onderworpen, zoodat ze niet ten leven konden komen, tenzij ze wedergeboren werden door den Heiligen Geest.

Goed, antwoordden nu de Doopers, maar hoe stelt ge het dan met die duizenden en tienduizenden kinderen, die vroeg wegsterven, eer ze tot jaren van onderscheid komen, voor zoover ze uitverkoren zijn?

En die vraag nu heeft eerst Calvijn, en na hem onze Nederlandsche godgeleerden, schier eenparig tot het antwoord geleid, dat God de Heere machtig is het zaad des eeuwigden levens door de verborgen werking des Heiligen Geestes ook in het kleinste kind in de wieg of aan moeders borst te doen indalen.

Later hebben de Arminianen deze zelfde bedenking van de Doopers overgenomen en tegen ons geslingerd, en is er onzerzijds nogmaals hetzelfde op geantwoord.

Hierbij echter kon men niet blijven staan.

Waren onze kleine kinderen der verdoemenis deelachtig, en stonden ze in dit opzicht met de kinderen van Heidenen, Turken en Joden op één lijn, hoe konden ze dan tegelijk heilig, en dus van de kinderen van Joden en Turken onderscheiden zijn?

Van een uitwendige Verbondsheiligheid kon hierbij geen sprake zijn, want het heilige in 1 Cor. 7: 14 was niet in Levitischen zin bedoeld, en de beloften des Nieuwen Verbonds waren niet uitwendig, maar geestelijk.

Was dat kleine kindeke verbondeling, dan moest het ook lidmaat van Christus en van zijn gemeente, en erfgenaam des Koninkrijks zijn, en dat was ondenkbaar tenzij God de Heere zelf door een daad van zaligmakende genade het van de kinderen van Heidenen en Turken onderscheiden had.

Natuurlijk gold dit alleen van de uitverkorenen kinderen, alle overige konden later niet anders dan als hypocrieten verkeeren; ze schenen dan zoo, maar waren zoo niet; doch van de verkorenen kinderen moest beleden, dat ze inwendig en alsoo daadwerkelijk een genade bezaten, die ze van de Turken en Heidenen onderscheidde.

Dit nu heeft toen eerst Calvijn, en na hem schier al onze Gereformeerde theologen tot het inzicht gebracht, dat zaad, kiem, wortel, eenerzijds, en boom, bloem, vrucht anderzijds ook op geestelijk gebied moeten onderscheiden worden.

De rede, zoo zeiden ze, is in een pasgeboren kind, maar blijft verborgen en komt eerst later uit. En zoo nu ook is het geloof, de heide, de belijdenis, als vrucht van het nieuwe leven wel naar kiem en vermoogen in het kindeke, maar ge merkt er nog niets van, en eerst bij het opwassen loopt dit nieuwe leven uit.

Of zulk een kindeke een verkorene is of niet, weet de kerk niet. Zij oordeelt dus zelve niet, maar houdt zich aan de Verbondler en aan de ordinantie Gods. Zoo geeft ze stellig den Doop aan velen aan wie de Doop, omdat ze niet uitverkoren zijn, niet toekomt. Maar dit ligt niet voor haar verantwoord. Zij heeft zich aan den regel des Verbonds te houden, en die regel is, dat de geloovigen niet hun zaad heilig zijn, en dat alsoo de kleine kinderkens der geloovigen te beschouwen zijn, als door een geestelijk daad Gods van de kinderen van Joden en Heidenen onderscheiden, zoodat ze, de betekende zaak hebbende, nu ook het teken der zaak moeten ontvangen, en als lidmaten van Christus moeten gedoopt worden.

Aldus is de ontwikkeling van dit leerstuk

met name in onze kerken geweest, en de belijdenis en de formulieren onzer kerk dragen hier het duidelijke keurmerk van.

Intusschen deze belijdenis was natuurlijk alleen vol te houden; zoolang metterdaad de volwassene leden der kerk erkende geloovigen waren, en men door strenge tucht uit de kerk weerde, wie hypocriet bleek te zijn.

Het kind toch van een hypocriet is volstrekt geen zaad der kerk, en aan zulk een kind komt de Doop niet toe.

Vandaar dat deze scherp doorgedachte belijdenis wel stand hield in de eerste tijden, toen de kerk zuiver bleef en de tucht handhaafde, maar wankelen ging zoodra men te kwader ure de Volkskerk er in haalde.

In een Volkskerk is de kinderdoop kortweg leugen, en de voorstelling alsof de kleine kinderen der leden heilig zijn, door en door onwaar.

Dit had dan ook ten gevolge, dat met name sinds 1700 al sterker verzet tegen onze doopformule, tegen de doopwijze, en tegen deze geheele belijdenis opkwam.

In de Volkskerk was dit alles tot een leugen geworden, en de ernstige en geestelijke gestemde lieden, die later op allerlei wijze tegen deze leugen protesteerden, waren in hun volste recht.

Alleen maar wat deze vrome kinderen Gods hadden moeten doen, was niet de leer verzetten naar de vervalschte kerk, maar de kerk zetten naar de ware leer.

Doch dat deed men niet.

Men behield de massale Volkskerk, onderscheidde in die kerk een wereldschen kring van een geestelijken kring, en veranderde nu heel de leer en de belijdenis naar die nieuwe voorstelling.

Dat kon toen niet anders, en eerst toen van leverlee de vrije kerken opkwamen, met de Volkskerk gebroken werd, en de tucht weer aan werd gebonden, kon men tot de aloude belijdenis onzer martelaren terugkeeren.

Doch dan versta men ook wel, dat deze Gereformeerde belijdenis op het stuk van den Doop zeer strenge handhaving van de tucht eischt.

Het moeten kinderkerken van geloovigen zijn, die ten Doop worden gepresenteerd, en om dat waar te maken, moeten die geloovigen niet op zijn zachtst, maar op zijn strengst, zij het ook naar het oordeel der liefde, beoordeeld worden.

Want dit is volkomen waar, dat als men de Gereformeerde belijdenis omtrent het Genadeverbond en den Kinderdoop door laat werken, zonder dat ge Gods Verbond heilig houdt, dan keert de oude ellende weer, en wordt deze uw belijdenis nogmaals een leugen.

Gereformeerde prediking.

X.

Onze pertinente verklaring, dat in de vergadering der geloovigen de Koning bij zijn volk gehoor vraagt en het door den Dienaar des Woords, als zijn ambassadeur, toesprekt, heeft bij wijze van ingezonden stuk een tegenspraak uitgelokt, die, hoe scherp en kras ook, ons toch welkom is.

Ze luidde aldus:

Hooggeachtte Redacteur!

Gelegenheid noch lust heb ik thans, om met een eenigszins uitvoerig schrijven de bezwaren te ontwikkelen, die ik gevoelde bij het lezen van uw 75 en 86 artikel over de «Gereformeerde prediking», en ook U zou dit wellicht ongelegen komen.

Wij mij echter veroorloven, het welnu dat hier volgt, in uw blad neer te stellen.

U hebt, kort samengevat, geschreven, dat de predikatie van den V. D. M. vlak het omgekeerde is van het spreken der kerkleden uit en over Gods Woord, en dat de kerkgangers geen mensch gaan hooren, maar hun Koning.

Ik zou nu bescheiden wenschen te vragen: Waar blijft, bij zulk een voorstelling, het onderscheid tusschen het feilbare menschenwoord (de feilbare uitlegging) en het onfeilbare Koningswoord?

En ten tweede, op welke Schriftplaatsen is de leer gebouwd, dat de eigenlijke, de groote taak van een V. D. M. schuilt in het brengen van de eigen woorden des Konings gedurende enkele uren op den Zondag, in het midden van de vergadering der geloovigen?

Deze leer schijnt zeer gemakkelijk voor het leven van een V. D. M. Immers, alle kritiek over zijn predikatie vervalt dan, want wie zal zich vermeten 's Konings woorden te criticeeren? En met het spreken van den last des Konings, gedurende een paar uren, is de V. D. M. dan zowat van zijne taak af.

Maar de reactie kan dunkt mij niet uitbliven, omdat op deze wijze den geloovigen het Woord eerst ontnomen wordt, om het hun daarna door den mond van den V. D. M. weer toe te vegen, en alsoo (ondanks vele verzachtende bijredenen over toepijng, gebondenheid aan den lastbrief, enz.) het schepsel verheerlijkt wordt boven den Schepper, en een middelbaar gesteld menschen Christus en de bezitters van Zijn Woord (de geloovigen).

Dat een geroepen zending als gezant des Hemels het Woord brengt tot de bedieners, zal geen Gereformeerde tegenspreken. Maar hoe kan den geloovigen «gehoort» worden wat het fundament van hun geloof, de bron van hun dagelich voedsel, het tuihuis van hun wapenen, de apothek voor hun geneesmiddelen, het richtsnoer voor hun besittingen is?

Werd de aan van Ef. 4: 11 niet tot zijn recht gebruikt, door de schoone en verheven taak van een V. D. M. op te vatten als de roeping om de geloovigen te dienen met de vruchten van hun Schriftstudie — zonder dat men alles wat zij in de predikatie zeggen, identificeert met het Woord Gods?

In art. 7 van onze Belijdenis staat, ik behoeft het u waarschijnlijk niet te herinneren, dat de geschriften van geene menschen, hoe heilig ook, vergeleken mogen worden bij de Goddelijke geschriften, maar is de geschreven preek hiervan uitgezonderd? Dan kan toch niet.

In Zondag 7. H. C. wordt geleerd, dat de Heere door het Evangelie het geloof in het hart werkt, niet door de prediking van het Evangelie, nadat dit eenmaal ontvangen is.

Steven wij nu zelfs de Roomschen op hun pad niet voorbij, als wij elkaar aanpraten, dat

wij slechts eens in de week, op Zondag en dan zeker en met gezag, de stem des Konings hooren?

Waar de kerkrechtelijke theorie tegenwoordig heengaat, — ik weet het waarlijk niet.

Met beleefden dank voor de opmerking

Uw Dns. Dns.

G.

M, 13 Mei 1895.

Dit schrijven trok ons daarom aan, omdat er ernst in spreekt.

Deze klagende broeder wil, dat het in Gods huis waarheid en meenens zal zijn.

Is de Bediening des Woords een spreken van den Koning tot zijn volk, laat dit dan ook uitkomen, en die indruk van heel de predikatie door de gemeente worden weggedragen.

Dien indruk nu ontvangt de kerkgaande gemeente doorgaans niet. En ook deze broeder schijnt onder de predikatie des Woords weinig anders te hebben vernomen, dan zeker stichtelijk woord, gelijk ook iemand buiten het ambt dit evengoed kon geven.

De pretentie van ambassadeur des Konings te zijn, en zulk een predikatie passen alzoo niet op elkander.

De wijn is niet naar het etiket, en het etiket is naar den wijn niet.

Dit geeft iets leugenachtigs, en hiertegen komt hij met al den ernst zijner ziel op.

Hoe nu dezen broeder te overtuigen?

Ons dunkt het best zoo, dat we eerst elk vermoeden bij hem bannen, alsof de door ons gegeven voorstelling eene verzinnig onzerzijds, een spiksplinternieuwe vinding van de Heraut zou zijn.

Zij er daarom aan herinnerd, hoe de voorstelling, dat de Dienaar des Woords een ambassadeur Christi is, officieel aldus door onze kerken is gegeven, en de eeuwen door stand hield.

Zij is er in de tweede plaats op gewezen, hoe de Gereformeerde kerken in den Catechismus over de Sleutelen des Hemelsrijks deze voorstelling zelfs tot een bestanddeel van der kerken belijdenis maakten.

Zij voorts opgemerkt, dat de Heraut pas begon met dit punt toe te lichten, en dat het alzo misschien doeltreffender ware geweest, indien deze broeder ons eerst had laten uitspreken, waardoor zijn bezwaren vanzelf zouden ondervangen zijn.

En eindelijk zij er nadruk op gelegd, hoe niets zozeer als de tegenovergestelde voorstelling de prediking ontzuwend, de predikatie ontzield heeft, tot dat metterdaad ten slotte de Dienaar des Woords geen ander hoogere besef had, dan dat hij over dit of dat punt, over dezen of dien tekst nu zoo zijn gedachten eens voor de gemeente ging uitstellen.

Deze geheele eeuw, en zelfs reeds in de laatste helft der vorige eeuw, is de Bediening des Woords daardoor aan haar huster ontkomen.

Haar goud is verdund.

De gemeente had geen besef meer van wat de predikatie eigenlijk zijn moest, en de Dienaren dreven met dezelfde dwaling af.

Eerst in de tweede helft dezer eeuw, dank zij ook Kohlbrugges optreden, begon hierin een keer te komen.

En nu komt feitelijk het dilemma hierop neer: Wat wilt ge? Zult ge de Bedienaren des Woords weer laten dalen en zinken, tot er van de Sleutelen des Hemelsrijks niets overblijft? Of wel, zult ge, door nogmaals ingang te geven aan de voorstelling onzer aloude kerken, de prediking verheffen, den prediker opnieuw bezielen, en zoo een betere toekomst voorbereiden?

Dit toch geven we voetstoots toe: De prediking, gelijk ze voor het meerendeel plaats grijpt, beantwoordt aan dat hooge ideaal nog volstrekt niet, en de klacht over de ongenoegzame kracht die van de prediking uitgaat, is tamelijk algemeen.

In de 16de en de 17de eeuw was de predikatie zulk een kracht in het nationale leven, dat metterdaad de prediking de algemeene denkbeelden beheerscht, de zeden en gewoonten bevestigde, de nationale roeping tot klaarheid heeft gebracht.

De tegenstanders waren bang voor de predikatie, omdat ze wel wisten, hoe, waar de predikatie doorging, het volk voor de vrees Gods werd gewonnen.

Thans is dit slechts ten deele waar.

Er is nog wel stichting, er is wel waarheidsontvouting, er is wel onderwijzing, maar van een geestelijke kracht, die als een stoomboor door alles heenboort, ontwaart men zoo weinig.

Er is wel werking, maar de ware stuwkracht zit er niet achter.

En dit nu is juist daaraan te wijten, dat zoo menig prediker als een vermaner onder de broederen optreedt, en dat de ambassadeur van Christus zoo veelzins schillen blijft.

We wezen er meermaals op, als de president van een rechtbank, onder vrienden zijnde, van een diefstal hoort, en hierover aan tafel zijn verontwaardiging lucht, en zegt dat men die schelmen minstens vijf jaar moest geven, dan is en blijft dat zoo zijn opinie, die met uw opinie of met andere opinie, in gezag gelijk staat.

Maar als nu diezelfde man een maand later als president in de rechtbank zit, en diezelfde dief komt voor, en de rechter zegt nu ten slotte: Gij hebt vijf jaar — dan is het wel dezelfde man, en dezelfde dief, en dezelfde straf, maar nu als omnis in den Naam des Heeren, door de Overheid, die Gods dienare is, uitgesproken.

En zoo ook is het hier.

dag en dan
hooren?
gewoond
ing
ho. Dnr.
G.
an, omdat
dat het in
zal zijn.
en spreken
at dit dan
in heel de
orden weg-
tergaande
ook deze
likatie des
vernommen,
ook iemand
ar des Ko-
atie passen
zet, en het
a hietgeen
ziel op.
uigen?
it we eerst
n, alsof de
ene verzin-
dende vin-
d, hoe de
Woords een
aldus door
euwen door
op gewezen,
den Cate-
Hemelrijks
bestanddeels
Heraut pas-
ten, en dat
er ware ge-
s eerst had
a bezwaren
geleegd, hoe
stelde voor-
d, de predi-
terdaad ten
geen ander
hij over
lien tekst nu
e gemeente
reeds in de
a de Bedie-
haar luister
d meer van
a moest, en
e dwaling af,
lezer eeuw,
lezen, begon
na hieerop
Bedienaren
n zinken, tot
elrijks niets
or nogmaals
telling onzer
rheffen, den
o een betere
ots toe: De
meerendeel
dat hooge
acht over de
de prediking
euw was de
iet nationale
king de alge-
de zeden en
nale roeping
ig voor de
a, hoe, waar
olk voor de
e waar.
el waarheids-
og, maar van
n stoomboor
rt men zoo
ware stow-
we wijten, dat
manier onder
de ambassa-
ins schuilen
als de pre-
der vrienden
en hierover
g licht, en
minstens vijf
lijft dat zoo
of met an-
aat.
een maand
bank zit, en
de rechter
hij jaar —
en dezelfde
n als *vanis*
or de Over-
uitgesproken.
a in een ge-
gen, wat hij
ar in gezels-
so zijn opinie
de bediening
ks, van den
des Woords,
dag, dan zal
zoo hij valsch
d in kwaliteit

gesproken, en moet als zodanig gewaar-
deerd worden.
Bij de andere voorstelling is er geen
anbitt en dienaar noodig, en is men ge-
reerd, zoo er slechts een broeder is die vlot
spreken kan.
Ja heel de kerk gaat dan weg.
Want is al het doel een stichtelijk woord,
dan kan men dat stichtelijk woord ook thuis
lezen, of in kleinen kring voorlezen. Men
kan dan van de gedrukte predikatie de
uitnemendste kiezen, die allicht hooger zullen
staan, dan de gewone predikatie op een
dorp. Kortom heel het kerkelijk wezen
wordt dan in zijn kernaan en in zijn amb-
ten aangetast. En komt hier nu bij, dat
men ook het Nachtmal des Heeren als
een vriendenmaaltijd gaat beschouwen, en
den Doop maar als zekere plichtigheid,
dan is elke sticht onder het dak der kerk
weggenomen, en heeft men geen *instelling*
van Christus meer, maar hoogstens een
soort vrijwillige vereeniging van menschen.
Men wordt *collegiaal*.
Toch is hiermee niet genoeg gezegd.
Het moet ook duidelijk gemaakt, wat de
prediker, om in Naam zijns Konings te kun-
nen spreken, doen moet.
Want dit spreekt wel vanzelf, het woord
van een predikant op den predikstoel met
Gods Woord gelijk te willen stellen, ware
het uiterste der onzinnigheden.
Maar hierover een volgend maal

Zelfaanklacht.

De Nederlandsche Hervormde kerk bezit
een eigen orgaan in de *Kerkelijke Courant*.
Ook die *courant* brengt de onderschei-
den incidenten ter sprake, die te Nijmegen,
te Leiden en elders binnen den boezem der
kerk onangenaam aandeden.
Ze betreft die incidenten.
Ze erkent dat haar kerk in opspraak
komt, en eindigt met een uitroep der moe-
deloosheid over zooveel onverstand en over-
moed.
Dit lezen we met genoegen.
Immers hierin spreekt niet meer de hooge
toon van de heilige, alleenzigmakende
vaderlandsche kerk, maar de toon der ne-
derigheid en der zelfaanklacht, die van het
onhoudbare van den toestand allerminst een
geheim maakt.
Toch beelde ze zich niet in, dat het met
deze incidenten uit zal wezen.
Integendeel, telkens zullen zich nieuwe
incidenten voordoen. De geesten zullen
weer onrustig worden. De strijd in het ver-
borgene tusschen richting en richting gevoerd
zal almeer naar buiten treden. En geen
twijfel of over eenigen tijd staat men in
deze onhoudbare kerk voor nieuwe, en
voor ernstiger moeilijkheden.
Dat dit eenige jaren achtereen niet zoo
was, lag alleen daaraan, dat de vrees voor
Synodale gestrengheid een tijdlang de mees-
ten in den toom hield.
Men dorst zich niet meer roeren of be-
wegen, uit behoedheid voor provisioneele
schorsing.
En met name de Gereformeerden kropen
in hun schulp.
Maar nu die vreeze allengs wijkt, en de
reactie tegen de Doleantie heeft uitgegast,
nu komt er weer meerdere ernst, meer vrij-
heidszin, meer plichtbesef aan het woord.
De duiven schuilen niet langer in haar til,
maar vliegen weer uit.
En dit nu kan niet plaats grijpen, of er
ontstaat weer zekere worsteling om den mees-
ten invloed uit te oefenen.
Wil nu de *Kerk. Cour.* dit kwaad bezwe-
ren, laat ze, even helder als nu de toestanden
onder de oogen ziende, zich dan rekenschap
geven van den weg die moet worden
ingelagen, om zulke incidenten onschadelijk
te maken, zonder dat het vrije geestesleven
gedood of de ideale kerkopvatting verloor-
chend wordt.
Maar juist hierin schiet ze te kort.
Schier nooit komt ze op de beginselen.
Bijna nooit zet ze er zich toe, om de gees-
ten in de kerk in het juiste spoor te leiden.
Haar is het liefst, als er maar van alle
kint gezweven wordt, als geen musch op
het dak zich roert, en een stift als der gra-
ven het luide van de alarmklok vervangt.
Dit nu is geen bewijs van kracht naar
van zwakheid.
Het is het oude euvel van het *kerkelijk*
conservatisme.
Vrede best, zij het al dat onderwijl de fun-
damenteelen ondermijnd worden.
En zoo is het niet alleen met haar, maar
evenzoo is het met de *Hervorming* en met
de confessioneele organen.
Niemand wil iets, omdat niemand weet
wat hij wil.
Het leeft alles op zien komen, in afwach-
ting van wat de ontlasting van het kruid
zwerk brengen zal.
Dat wij in dit oordeel niet alleen staan,
blijkt reeds uit de *Geld. Kerkbode*, die even
pittig als ernstig, onder den veelzeggenden
titel van *Bezuken*, er dit van zegt:

De Sintis uit Nijmegen had den moed ge-
toond, om het koninklijk verzoek te weigeren,
dat, helans, van hem vergde, zijn beurt, waar-
onder de Koninginnen wenschten op te gaan,
af te staan aan een modernen collega.
Nu echter schreef de kerkeraad van Nijmegen
aan H. M. de Koningin-Regentes, dat deze
predikant "de wijzen heeft, waarop [Harr]
Majesteits schrijven werd beantwoord" en niet
algemeen stemmen *ondermijnd* die kerk-
raad H. M. te verzoeken, zijn verontschuldiging
te willen aannemen; alom de goddiensttoe-
stening op 10 Mei te willen bijwonen en alom
den kerkeraad te willen doen kenbaar maken
ouder wiens gehoor H. M. alsdan wenschen
op te gaan. De dienstdoende predikant verklaart
zich alsdan gaarne bereid, zijne predikatie
met de meeste bereidwilligheid af te staan aan
den predikant, dien het H. M. behagen zal aan
te wijzen".

De kerkeraad teekent zich: Uwe Majesteits
gehoorzame onderdanen.

Arme Koningin, voor wie een z. n. Raad van
Christus' kerk zich zoo vernedert.
Arm volk van Nederland, waar zoo het gezag
samenwerkt om alle geest te ondermijnen.
Arme Ds. Smits, die eindigt met zoo te knip-
pen. Is er dan niemand in den ganschen kerk-
raad, waarin toch ook Ds. Hoogenhuyzen zit,
die iets meer voelt voor de koningseere van
den eenigen Koning over zijn durgekochte
kerk?

En dit wegwerpen der kerkelijke eere geschiedt
onder het oog van Rome. Waarlijk — de
Synodale organisatie voert, dat ambtsbesef kent
veel tot vele sonden!

Gelijk uit de *Hervorming* blijkt, zijn ook
de Modernen onder elkander over dit con-
flict aan het haspelen.
Maar hoofzaak is en blijft, dat de Ned.
Herv. kerk de eere van het Protestantisme
te midden eener Roomsche omgeving heeft
weggeworpen.
Zoodra aardsche (vorstelijke) personen in
het spel kwamen, raakten de verlegen heeren
de kluts kwijt, en om den Koning der kerk
die in de hemelen is, dacht niemand.

Onjuiste aanklacht.

Naar aanleiding van de *Verklaring*, die
de heer W. Hovy onlangs publiceerde, schrijft
Dr. Schot van Hardenberg in de *Overijsel-
sche Kerkbode* dit:

Zal nu de kleine groep, die zoo stout, en
voor mij althans ook aanstootelijk sprak, te-
reden wezen? Er werd uitgezwaaid in gloeiende
taal, dat men ongerust was over de juridische
faculteit. De *Heraut* bovendien deelde nog mede,
dat er een geschil bestond en dat curatoren zich
er al mede bemoeide hadden.
En nu komt deze verklaring. Zal dan die zoo
plotseling en voor slechts korten tijd uitbrekende
brand, hierdoor geheel gebluscht zijn? Deze
verklaring is, de stijl en woordenkeus wijst het
duidelijk uit, gesteld door Dr. Kuypers.
Heiligen zij, behalve wat men reeds wij, eigen-
lijk komt zeggen, is te vinden in het slot waar
staat dat de *verga*, hoe voor het onderwijs in
het gemeen en voor de onderscheidene vakken
alzonderlijk te verwerklijken zij, dat dit geheel
en uitsluitend op den grondslag der Gerefor-
meerde beginselen zal rusten van nu voortaan
een onderwerp ook van hun gemeenschappelijk
onderzoek zal uitmaken.
Voortaan zal er ook *gemeenschappelijk* on-
derzoek zijn.
Dat is het nieuws hetwelk ons wordt gebracht,
en daarin wordt tevens medegedeeld, dat tot op
heden dat *gemeenschappelijk onderzoek* dezelfde
zaak heeft ontbroken.
Wij meenden in onze goedgelovigheid, dat
het er al lang zoo geweest zijn, maar moeten
nu onze oogen wel gelooven.
Het staat daar duidelijk in die verklaring, dat
het nog steeds er niet was.
Hoe goed was men er toe in de gelegenheid!
Hoe begeerlijk zoude het hebben moeten toe-
schijnen!
Maar het was er dan nog maar niet. Zou
dan niet kunnen worden gevraagd: Aan wie de
schuld? Of is hier geen schuld? Heeft hij, die
het eerst en zeer helder zag dat zulk een ge-
meenschappelijk arbeid noodig was, toen ge-
tracht *gemeenschappelijk* te handelen?

In bedekte termen, maar toch tamelijk
doorzichtig, wordt hier de schuld van de
nog steeds bestaande spanning aan Dr.
Kuypers gegeven.
Hij, zoo is der *langen Rede* *uwer Sinn*,
zag reeds lang in, dat een gemeenschappel-
ijk onderzoek noodzakelijk was, en toch
stak hij geen vinger uit, om hiertoe te
geraken.
Alzoo op hem de *eerste steen*.
Deze bedekte aanklacht van Dr. Schot
doet ons leed, omdat ze ons noopt te zeg-
gen, wat we anders liever verzwegen had-
den, t. w. dat deze aanklacht te eenen male
onjuist is.
Zwart op wit, in heel een reeks van stel-
lingen gebracht, zou aan Dr. Schot het
onvraagbare bewijs zijn te leveren, dat Dr.
Kuypers, evenals meer andere collega's, reeds
voor jaren, meer dan eens, pogingen heeft
aangewend, om tot zulk een bespreking van
de beginselen te komen.
Meer zeggen we hiervan niet.
Dr. Schot acht dat hij, de zake der
Universiteit aldus besprekende, de tolk is
van de overgrote meerderheid van onze
leden en begunstigers en dat zij die van
eenige bezorgdheid blijf gaven, slechts een
klein groepje zijn.
Nu het is begrijpelijk, dat hij, in die voor-
stellige afzende, vonnis strijkt, op een
wijze, die voor den kenner geen oogenblik
steek houdt.
Ten overvloede werpt hij in zijn jongste
nummer nu reeds den *tweden steen* op Prof.
Dr. Rutgers.
Voor wien zal de derde zijn?

**Een trouwe broeder
heengegaan.**

Dit nummer van ons blad mag niet ver-
schijnen, zonder dat een woord van dank-
bare nagedachtenis zij gewijd aan onzen
broeder De Jong, die in Amsterdam aan
het hoofd der grootste Gereformeerde school,
we durven haast wel zeggen aan de grootste
Gereformeerde school in ons vaderland,
jarenlang met zoo ongemeen talent en met
zoo kennelijk zegen arbeide.

Hij timmerde niet aan den weg, en be-
hoorde niet tot die mannen in de plaatsen
der eere, wier naam heel het land door
weerklinkt.
Maar juist onder mannen, gelijk hij, van
den tweeden rang, als we ons zoo mogen
uitdrukken, belijft het God den Heere niet
zelden ons van die uitnemende karakters,
van die heldere koppen, van die trouwe
broeders te schenken, die de kracht van het
werk, dat in 's Heeren naam ondernomen
wordt, zoo ongemeen verhoogen.
Zoo is het op maatschappelijk en staat-

kundig gebied, maar vooral op het gebied
van het onderwijs.
Onder onze broederen onderwijzers hebben
we zoo uitnemende mannen, die in stilte
maar met een trouw die boven onzen lof
is, hun taak vervullen, kracht zoekend
in het gebed, al de energie van hun hart aan
de taak wijdend, waartoe hun God hun ge-
roepen had, en die aldus voor breede kringen
van onze bevolking een zout zijn dat
het bederf weert.
En zulk een broeder was onze De Jong.
Gemind op zijn school, op de handen
gedragen door zijn onderwijzers, door de
ouders der kinderen geliefd, en in heel de
buurt waar zijn school gevestigd was, ge-
eerd als een vraagbaak en leidraad, in wien
men van alle kant zoo vast vertrouwen
stelde.
Zulk een man op betrekkelijk niet ouden
leeftijd te moeten verliezen is een harde
slag voor het Christelijk onderwijs te Am-
sterdam, en moeilijker zal het zijn, zijn plaats
zoo te vervullen, dat straks het gemis niet te
zeer gevoeld wordt.
Toch klagen we niet, en zuchten niet als
die geen hopen hebben.
De Heere onze God is vrijmachtig in
wat Hij geeft, en in wat Hij van ons neemt.
En daarom Hem de lof en de eere voor
wat Hij zoo rijk en zoo mild in dezen trou-
wen broeder geschonken had.

Uit de Pers.

Van "stijl" gesproken; niet onwaardig is wat
Da. Gispin in de *Basin* schrijft over Calvi-
nisten, die van den *Calvinistischen stijl* niet weten
willen.
Hij zegt er dit van:

Een paar maanden geleden liep ik met een
ambiguïteit uit een andere stad langs een fraai
Roomsch gesticht, een indrukwekkend stuk bou-
kunst. Mijn ambiguitie van buiten, wien het nog
aan opmerkingen nog aan wijzegeerig nadenken
ontbreekt, werd dadelijk getroffen door den indruk
dien dit gebouw maakt, en reidde ja, de Room-
schen hebben stijl!

En daarop is meermalen de aandacht gevestigd,
ook waar t geldt de bouwwerken, die aan het
ministerie in den Haag worden ontworpen en van
Rijkswaag worden uitgevoerd. Het Rijksmuseum
te Amsterdam en het Centralstation zien er ge-
heel anders uit dan b. v. het Paleis op den Dam
of de Westerkerk der Ned. Herv. Gemeente. Men
vergelijkt, om iets te noemen, maar eens de
grootste beeldhouwwerken van het Paleis met
de gekleurde en vergulde poppetjes van het Rijks-
museum, en men ondacht dadelijk *nu anders geest*,
die in beide bouwwerken zich openbaart.
Doch hierover wilde ik eigenlijk niet schrijven,
maar gebruik het slechts als een aanloopje om tot
mijn doel te komen.
Ik wilde u eenvoudig zeggen, dat veel onaan-
neemheden in ons kerkelijk leven daaruit ontstaan,
dat de geestelijke bouwstijl der Calvinistische vade-
ren zoodanig in het vergeetboek is geraakt, dat iemand
die er de aandacht op vestigt en er naar streeft
dien stijl weder in eere te brengen, spoedig hoort,
dat hij een *driver* van nieuwheden is, dat men van
al die nieuwheden niets moet hebben, dat men
met het eenvoudige volk houdt, dat van
nieuwe leerlijnen en nieuwe gebruiken niet ge-
diend is.
De Roomschen hebben stijl. Zij kunnen bouwen,
en bouwen zooals zij bouwen, omdat zij een ge-
bouw in hun geest hebben, dat zij in de vormen
der stoffelijke bouwkunst symboliseren en uit-
drukken.
En ook de oorspronkelijke Calvinisten hadden
stijl. De vaders van Wezel en Emden en Dordt
hebben niet maar, op goed geluk af, eenige be-
ginselen gemaakt en een reglement aangenomen,
maar grondig geleerd en architectonische lijnen
getrokken, waardoor met alleen een solied, maar
ook een schoon gebouw vrees; een Gerefor-
meerde kerk, die positief krachtig en welsprekend
tegenover de Roomse kerk en haar stijl staat.
Het Paleis op den Dam staat daar nog altijd
ongeschieden als een wonder der bouwkunst, en
de groote receptieaal, naar men zegt de hoogste
zaal van de gansche wereld, wier majestueus ge-
delft zonder pilaren of enig ander steunsel ge-
dreef, is nog onvervuld en onbewogen de-
zelfde, als toen zij het eerst betreden werd, de
bewondering opwekkend van landgenooten en
vreemdelingen.
Maar met de Gereformeerde kerk is het anders
gegaan. Zij is gebleven en verknocht, door veler
opzichten, die met veripet en verguld het
moet wilden maken, en intusschen haar beroofd
hebben van gedaante en heerlijkheid.
En wel is restauratie meer dan eenmaal be-
proefd, maar altijd zonder een gevolg, dat beslis-
send was. Men is den stijl kwijt. In die enkelen,
die den stijl der vaders bestudeerd hebben en
bevoegd zijn te zeggen: zoo is de stijl en zoo moeten
we bouwen of verbouwen, vinden den felsten tegen-
stand, niet van de Roomschen, maar van het nakroost
der Gereformeerde voorgelichten zelf, den felsten
tegenstand van hun eigen broeders.
Door den loop der omstandigheden, en ook
door den invloed der ambtelijke, die het maats-
chappelijk leven meer en meer gijp beheerschen,
bestaan de Gereformeerde gemeenten of kerken
bija geheel uit architecten. Eenvoudige werklieden
zijn in de minderheid en worden verdrongen.
Vandaar het verschijnsel, dat men zooveel aan-
merkingen hoort op den bouwstijl van Wezel en
Emden en Dordt, en van de volkomen machts-
loosheid om er iets beters voor in de plaats te
stellen.
Indien gij dan hoort van scheuringen en geruch-
ten van scheuringen, zoo verwonder u niet. Want
deze dingen schijnen te moeten geschieden, naar
het rechtvaardig en ondoorgedrukt oordeel Gods
over ons, al zijn ze ook in strijd met des Heeren
geopenbaarde wil.
Naarmate de Gereformeerde kerk in ons land,
als *publieke kerk*, meer afneemt en geruïneerd
wordt, neemt het verenigingsleven in omvang en
bloot toe. Welk fatsoenlijk, met den tijd meeleven
mensche, of ernstig Christen is niet lid van een of
meer verenigingen? Sinds 1855, toen we een wet
kregen op het recht van vergadering en vereeni-
giging, is het verenigingsleven sterk ontwikkeld,
en geen maand gaat er schier voorbij, of de *Staat-
smaats* bevat de Koninklijke goedkeurende Statuten
van een nieuwe vereniging. Al die verenigingen
hebben natuurlijk een goed doel, en daarom mag
dat stroven niet afgekeurd worden, want wie mag
het goede tegengaan?

In de vorige week zijn we weder eens verenig-
rijke geworden, die onvolkomen denken
doet aan art. 55 der Dordtsche Kerkenordening.
Deze vereniging stelt zich ten doel, de uitgave te
bevoornden van goede, Christelijke lectuur voor
kinderen en jongelieden. Opdat niet rijp en groen
aan de markt gebracht en, zonder nauwekeur-
ig onderzoek, door de pers aanbevolen worde, wij
niet het werk van schrijvers en uitgever, vooral,
daarvoor bevoegde personen, doen onderwerpen.
De uitgever zullen dus, om aanbevelingen te verwe-
ven, voortaan hun uitgaven naar de Commissie
moeten zenden, gelijk de goud- en silversmeden
hun werk naar de keurkamer, en geestelijke
gebede te worden, alvorens het in de magazijnen
mag worden opgenomen en ten verkoop aange-
boden.

Dat zulk een controle eene goede zijde heeft,
zal, dunkt mij, menigkeits betwist kunnen worden.
Maar ook hieruit blijkt weder, hoe ver de vaders
zagen en welken practischen blik zij op het leven
hadden.
Vooral den wensch dat de *inopertatie*, maar
ook de *institute* der Engelsche Methodistische
kinderliteratuur, moge gestuit worden, deelen we
geheel.
Laat liever onze Calvinistische vrouw van de
Engelsche dames leeren, wat toewijding en
liefde vermag, om ook aan onze kleinen lec-
tuur naar hun jaren te verschaffen, maar laat
zij het dan doen in degelijk Calvinistischen
geest.
O. a. daarin dat het kind haar niet een Joden- of
Heidenkind zij, tot tijd en wijle het zich be-
keert, maar dat het 'in Christus geheiligd',
'erigenaam des koninkrijks' en met den Doop
'bezegeld' is.

Kuypers.

Buitenland.

Duitschland. De broedergemeente
en de Ritschliana'sche school.

De beweging, die ontstaan is door het geschrift
van den predikant Kintzer, leeraar van het
Bazelsche Zendinggenootschap, over "het recht
en het onrecht der Bijbelcritiek," schijnt nog
niet tot stilstand te willen komen. Er verschijnen
allerlei betuigingen voor en tegen Kintzer en
ook wordt menige pijl afgeschoten op de leiding,
die in Bazal aan de Zending gegeven wordt.
Onlangs is nu ook het bestuur van de broeder-
kerk (Herrnhuters) in deze zaak betrokken.
Twee in Württemberg gestationeerde broeders
hadden medegedeeld, dat men in de broeder-
gemeente van oordeel was, dat Kintzer, en de
andere leeraars van het theologisch seminarium
de z. g. moderne theologie waren toegedaan, of
liever voor aanhangers van Ritschli moesten ge-
houden worden. Zij verzochten daarvoor van
"Unitas-Aeltesten-Konferentie" opheffing. Ge-
noemd lichaam liet zich niet onbetuigd en gaf
een "open brief van de directie van de Evan-
gelische broederkerk in deze zaak het geschrift van
Kintzer over Bijbelcritiek in het licht.
In dit geschrift wordt er op gewezen, hoe de
Generale Synode in 1880 uitsprak, dat de He-
ilige Schrift erkend moet worden als "de enige
en beslissende bron voor geloof en leven" en
als de openbaring Gods aan de menschen." Daarin
ligt volgens de hoofden der broedergemeente
den bijbelijden van zijne inspiratie. Daaren-
tegen wil de broedergemeente niets weten van
eene vaststelling omtrent den aard en de wijze,
als ook van den omvang van de inspiratie,
reeds daarom, wijl in de Schrift zelve daarvoor
geen getuigenis te vinden is. Zij ziet daarom
in de leer van de woordelijke inspiratie eene
opvatting, die zich in den loop der tijden in de
Christelijke kerk gevormd heeft, en kan in het
vasthouden of prijsgeven der leer geen kenteek-
ken voor geloof of ongelooft vinden.
Zij dunkt daarom ook onder de leeraars en
leeringen van haar theologisch seminarium te
Gnadensfeld zeer verschillende opvattingen van
het inspiratiebegrip en verlangt van allen alleen,
dat zij zich geloovig en consistentieus zich aan
de Schrift zullen onderwerpen, als aan de bron
van ons zaligmakend geloof. Maar zij kan niet
verwigen, dat er onder de jongere theologen
menigvouden te vinden is, die "voor dit oogenblik"
zich niet onder de Schrift buigen kan; maar
zij geloof in dit geval geduldig te moeten af-
wachten, tot de tucht des Geestes, dezulken in
het verdere leven binnen de perken des ge-
loofs terugvoert, of in een ander geval hen
noodzakelijk zal, eene gemeente te verlaten, di
toe heden nog vast op den bodem van het Bij-
belsch geloof staat."

Schoon de broedergemeente tegen de bui-
tenopzichten van de moderne theologie strij-
den wil en moet, toch wijl zij in den strijd voor
tegen Kintzer geen partij kiezen, daar het
daarbij gaat over onderscheidene leeropvattingen,
en het haar beginsel is zich niet te mengen in
twisten over leer en bijbelijden, maar veel meer om
de eenheid, d. i. de geesteseenheid des geloofs
bij alle leersverschillen te verkondigen en te
beoefenen. "De Heere heeft de broedergemeente
zich daarvoor gezet, dat zij eene plaats
zij, waarin boven alle leerwisten, die de Christen-
en geloovigen van elkander vervreemden,
hooggehouden worde de eenheid des geloofs,
de vredeband der liefde, de eene zalige hoop
van het hemelrijk."

Ook wordt in genoemd stuk nog de vraag
ter sprake gebracht, of de leeraars te Gnadensfeld
zouden onderscheid tot de "Ritschlianen" te
maken zijn. In letterlijken zin, zoo zeggen de
Aeltesten, kunnen zij niet alzoo genoemd worden;
wel hebben zij zich vele wetenschappelijke be-
schouwingen van Ritschli, zoowel als van de
nietverre historisch-kritische richting eigen ge-
maakt, met het behoud van het geloovig stand-
punt van de broedergemeente, maar vele jongere
theologen neigen tot eene richting, die ons niet
verenigbaar schijnt, met hetgeen de Heilige
Schrift als geloof bevattend leert. De broeder-
gemeente loopt in dezen strijd op den Heere,
die tot de overwinning leiden kan.

Onze lezers kunnen uit alles zien, hoe in
den grond der zaak de vertegenwoordigers der
broedergemeente eene positie hebben ingenomen,
die het voortwoekeren der Ritschliana'sche be-
grippen moet bevorderen. Wij vreesden, dat de
jaanuarijke gevolgen dezer houding zich weldra
zullen laten gevoelen en dat de sympathie der
Christenen voor de Bazeler Zending zeer zal
verlaagen.

— Nog iets over het plan tot
stichting eener vrije theolo-
gische faculteit.

Het plan tot het stichten eener vrije theolo-
gische faculteit is door den president van den
opperkerkeraad Dr. Barkhausen, gelijk wij me-
dedeelden, zoo scherp veroordeeld, dat zij, die
het opperden, allen moed hebben verloren. Het
schrijven van Dr. Barkhausen, waarin de ge-
dachte van eene vrije theologische faculteit
zoover mogelijk wordt weggeslingerd, waarin
er zelfs dreigingen worden gezet tegenover Von
Rodelschwing, die daarvoor durfde reppen, is
gepubliceerd, en dit geeft aan de *Deutsche Ev.
Kerkenschool* aanleiding, om daarover den
hooggeplaatsten kerkman te kapitelen. Dit doet
ons engeogen, en het is ons een bewijs, dat niet
alleen in Duitschland's kerkelijke wereld de
moedigheid het hoofd buigen, wanneer een mach-
tebbende heeft gesproken.

De inhoud van het schrijven van Dr. Barkhausen
is dan ook weinig geschikt, om de ontruste con-
scientien tot rust te brengen. "Hoogst bedenke-
lijk en noodlottig" noemde hij de gedachte
van Von Rodelschwing. Maar geen woord laat de
president van den opperkerkeraad hooren over
het noodlottige en hoogst bedenkelijke, dat elk
jaar van de universiteiten eene reeks jongelieden

in den dienst der kerk treden, die de ongelooft-
theorien, door hunne hoogleraren ingeprent,
nu ook in de gemeente gaan verkondigen. Dr.
Barkhausen verklaarde, dat hij het oprichten
van eene vrije theologische faculteit met alle
de hem ten dienste staande middelen zou tegen-
gaan; doch hij zeide niet, wat hij dan doen
zou, om de bestaande theologische faculteiten
te verbeteren. Alle waardeering zelfs van de ge-
dachte waarvan het plan van Von Rodelsch-
wing uitgegaan is, wordt gemist.
Overigens kan genoemd orgaan het plan tot
het oprichten eener vrije theologische faculteit ook
niet toejuichen, al geeft de redactie ook toe, dat
de toestand van de opleiding tot den dienst der
Evangelische kerk in Pruisen allertreurigst moet
genoemd worden. Men gevoelt het zeer goed:
*alleen eene vrije kerk kan eene vrije universiteit heb-
ben*, en men heeft dit ook rond en ruiterlijk uitge-
sproken. Ook vrees men, dat, gelijk thans de toe-
stand is, mannen en middelen voor zulk eene vrije
theologische faculteit ver te zoeken zijn. Maar wat
dan te doen? Men wil tegen de doolleele strij-
den in de verschillende Synoden; men zal de
staatsregering toeroepen, dat zij het niet ver-
antwoorden kan, de kerk der reformatie te hel-
pen verwoeten; men zal van de kerkbesturen
eischen, dat zij zeer scherp zijn bij het geven
van hunne adviezen in zake het benoemen van
professoren in de theologie. Dalgene waar 't
het meest op aankomt is, dat de minister van
onderwijs de leerstoelen bezet. Men houdt er
zich van overtuigd, dat de gebeurtenissen der
laatste jaren de regering aanleiding geven aul-
len voor de theologische faculteiten in de toe-
komst met grootere zorgvuldigheid de mannen
uit te kiezen, van wie men kan verzamelen, dat
zij de ware wetenschap met de pietet vereeni-
gen, welke de geschiedenis der kerk en de open-
baring eischen.

Zoo zoekt men zich zeive in slaap te wiegen
en bedriegt men zich. De kerken worden in-
middels verward door het Ritschlianisme, dat
niet anders is, dan een nieuwe en zeer gevaar-
lijke vorm van het oude, nu van zijn
inigheid ondane *pietisme*, rationalisme. Wij
meenen, dat het Ritschlianisme daarom zoo
gevaarlijk is, omdat het niet zoo duidelijk
aanvankelijk is opgetreden tegen de bijbelijden
der kerk, maar onder de stroomst klinkende
termen haar heeft ondermijnd, en eene in den
laatsten tijd het masker begon af te werpen en
zich een weinig in zijne ware gedaante heeft ver-
toond, door tegen de twaalf artikelen, de fun-
damentele bijbelijden der kerk, den strijd aan
te binden. Het komt ons voor, dat, zullen de
mislstanden, die in Pruisen en geheel Duitschland
bestaan, niet eeng gevolg worden bescreven,
daarom eene vrijgemaakte kerk en vrije univer-
siteiten noodig zijn.

Frankrijk. Ferdinand Brunetiere
over het bankroet der wetenschap.

Den 27sten November van het vorige jaar
werd de heer Ferdinand Brunetiere, lid van de
Fransche academie, door den paus in eene par-
ticuliere audientie ontvangen. Wat hij met Leo
XIII besprak is niet uitgelekt; wel meende de
bekende schrijver in een artikel in de *Revue*
des deux Mondes zijne overdenkingen, naar
aanleiding van zijn bezoek aan het Vaticaan, in
geschrift te moeten brengen. Dit artikel heeft
nu groot opzien gebaard, omdat er niets meer
en niets minder in betoofd wordt, dan dat de
hooggeroemde wetenschap bankroet is geslagen.
Men vergaane ons van het geschrift (*) dat
inmiddels voorzien van aantekeningen afzon-
derlijk is gedrukt, een overzicht te geven.

De schrijver wijst er in zijn aanhef op, hoe
voor korten tijd "de geleerde ongelooftigheid"
doorging voor superioriteit van geest. Men wilde
wel van den godsdienst weten als van een be-
langrijk verschijnsel, en reukde ook wel niet
den godsdienst als een factor in de ontwikkeling
der menscheit. Men meende zelfs in dit op-
zicht boeven de Voltaires en Diderots te staan,
die zoo heftig in hun anti-Christelijke polemiek
konden zijn. Maar de hedendaagsche school van
Comte houdt het er toch voor, dat de goddi-
ensten niet anders zijn, dan de geavanceerde
overblijfselen van het bijgeloof. Elke vooruit-
gang op intellectueel gebied heeft ten gevolge,
dat het bovennatuurlijke inkrimpt. De toekomst
behoort aan de wetenschap, dacht men.

Dit werd in 1893 uitgesproken. Daartegen-
over wij Brunetiere's handelen over "het ban-
kroet der wetenschap."

De wetenschap beloofde — het werd door Renan
uitgesproken — dat zij steeds het enigste middel den
mensch zou bieden, om zijn lot te verbeteren,
en daarin is zij te kort geschoten, al erkent Brunetiere,
dat de scheikundigen en de natuurkundigen
grote vorderingen op hun terrein maakten. Maar
schoon de beoefenaren der natuurkundige weten-
schappen beloofd hebben, dat er geen "mysterie"
meer zijn zou, zoo is het duidelijk, dat zij niet alleen
de raadselen den levens niet opgelost hebben,
maar dat zij ze ook nooit zullen oplossen.
Zij zijn zelfs onmachtig, om behoortijk de vraag-
stukken omtrent den oorsprong van den menscheit,
de wet voor zijn gedrag, en zijn toekomstige
bestemming ook naar te stellen. Het onken-
bare omringt ons, het neemt ons gevangen en
sleept ons mede. Al heeft Darwin wellicht ge-
lijkt, wanneer hij beweerde, dat wij van de apen
afstammen, wat weten wij dan nog van de
eigenlijke kwestie van onzen oorsprong? In
de Mozaïsche hypothese der schepping, zegt
Häckel, veruonen zich twee der belangrijkste
fundamentele voorstellingen van de evolutie-
theorie met eene verwonderlijke helderheid en
eenvoudigheid". Maar de "Mozaïsche hypothese"
zoo voegt Brunetiere er aan toe, geeft ons een
antwoord op de vraag, vanwaar wij komen,
en de evolutie-theorie, noch de anthropologie,
noch de ethnographie noch de linguïstiek zullen
ons ooit een antwoord geven op de vraag: wat
wij zijn. En toch heeft Renan eenmaal gezept:
Ik ben overtuigd, dat er een wetenschap van
de oorsprongen der menscheit is, die eenmaal
niet door afgetrokken bespiegeling, maar door
wetenschappelijke navorching zal opgebouwd
worden. Maar wij kunnen er ons van overtuigd
houden, dat de exacte wetenschappen het ons
niet zullen zeggen. Wat is de oorsprong van
de taal? Wat is die van de maatschappij? Wat
is die van de zedelijkheid? Allen, die in deze
euw getracht hebben hierop een antwoord te
geven, hebben jammerlijk schipbreuk gele-
den, en zullen altijd schipbreuk blijven; en dit,
omdat men den menscheit niet zonder de zede-
lijkheid, zonder de taal of buiten de maats-
chappij begrijpen kan en daardoor de elemen-
ten, die noodig zijn voor hare beantwoording,
aan de competentie en aan de methoden der we-
tentenschap, onttappen. Nog minder kunnen de
natuurkundige wetenschappen de vraag *waar
wij heengaan* uitmaken? Wat hebben de anato-
mie en de physiologie ons geleerd omtrent onze
bestemming? De onderzoekingen en ontdekkin-

(*) Ferdinand Brunetiere: "La Science et la Reli-
gion" Paris: Librairie de Firmin-Didot et Cie.